

محمد حسن نبوی

مبلّغ دین برای فعالیت تبلیغی و رشد معنوی انسانها ابتدا باید آنها را جذب کند و به تأثیر گذاری تبلیغی بپردازد. یکی از مسائلی که از سویی اجر اخروی داشته، از سوی دیگر در مسیر نشر معارف دینی مؤثر می باشد، مصافحه کردن است.

امیر المؤمنین علی علیه السلام نقل می کنند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «تَصَافَحُوا فَإِنَّ الْمُصَافَحَةَ تَزِيدُ فِي الْمَوَدَّةِ»^۱ مصافحه کنید که مصافحه دوستی را افزایش می دهد.»

در شماره ۹۸ مجله پیرامون اهمیت محبت در تبلیغ مطالبی بیان گردید و در ادامه به عوامل ایجاد محبت پرداخته، خوشرویی و تقدّم در سلام بیان شد و در این شماره عوامل دیگری که محبت آفرین است مطرح می گردد.

مصافحه

یکی دیگر از رفتارهای پسندیده که الفت بین قلوب ایجاد کرده و محبت آفرین است، مصافحه می باشد. اسلام نه تنها بر سلام کردن مؤمنین به یکدیگر تأکید دارد، اهمیت مصافحه را نیز گوشزد نموده است.

۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۵۷.

از پیامبر ﷺ نقل شده که فرمود:
 «تَصَافَحُوا وَتَهَادُوا فَإِنَّ الْمُصَافَحَةَ تَزِيدُ
 فِي الْمَوَدَّةِ وَالْهَدْيَةَ تَذْهَبُ بِالْغُلِّ^۱ مصافحه
 کنید و هدیه دهید که مصافحه دوستی
 را زیاد و هدیه کینه‌ها را مرتفع می‌کند.»
 مبلغانی که در برخورد با مردم به
 گرمی به آنان سلام می‌کنند و با آنان
 مصافحه می‌نمایند، در مدت کوتاهی
 دلها را تسخیر نموده، زمینه تبلیغ
 معارف دین را فراهم می‌سازند.

سخاوت

بخشش و سخاوت‌مندی مبلغ
 دین، در حد متعارف و معقول، در
 ایجاد محبت و دوستی با مردم بسیار
 مؤثر می‌باشد.

پیامبر اکرم ﷺ در اولین جلسه
 دعوت خویشاوندان به اسلام، با اطمینان
 آنان آغاز می‌کند. اموال خدیجه که
 سخاوت‌مندان از سوی آن بانوی فداکار
 در اختیار پیامبر ﷺ قرار گرفته بود، در
 جهت نشر و تبلیغ دین هزینه می‌گردد.
 ائمه اطهار ﷺ دشمنان بسیاری را با
 سخاوت به دوست و اهل هدایت
 تبدیل کرده‌اند.

درباره جایگاه سخاوت و اهمیت

آن در اسلام احادیث فراوانی از امامان
 معصوم ﷺ رسیده است که ذیلاً چند
 روایت ذکر می‌شود:

۱. «عن علی ابن الحسن موسیٰ ﷺ
 قَالَ السَّخِيَّةُ الْحَسَنُ الْخُلُقِي فِي كَتَفِ اللَّهِ لَنَا
 يَسْتَخْلِي اللَّهُ مِنَّا حَتَّىٰ يَدْخُلَهُ الْجَنَّةَ وَمَا بَعَثَ
 اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيًّا وَلَا وَصِيًّا إِلَّا سَخِيًّا وَمَا كَانَ
 أَحَدٌ مِنَ الصَّالِحِينَ إِلَّا سَخِيًّا وَمَا زَالَ أَبِي
 يُوصيني بِالسَّخَاءِ حَتَّىٰ مَضَىٰ^۲؛ سخاوت‌مند
 خوش اخلاق در تحت حمایت
 خداوند است و پروردگار او را تنها
 نمی‌گذارد تا وارد بهشت کند. و
 خداوند هیچ پیامبر و وصی پیامبری را
 نفرستاد مگر آنکه سخاوت‌مند بود، و
 هیچ انسان صالحی نبود مگر آنکه اهل
 سخاوت بود و همواره پدرم (امام
 صادق ﷺ) مرا به بخشش سفارش
 می‌فرمود تا از دنیا رفت.»

حال مبلغان دین با توجه به
 جایگاه خود که از جهتی پیام پیامبران
 الهی و اوصیاء آنان را بیان می‌کنند و از
 سوی دیگر انشاء الله از صالحین
 هستند، همواره اهل بخشش و

۱. همان، ج ۱۳، ص ۲۰۴.

۲. الکافی، ج ۴، ص ۳۹.

جوانان، کودکان و حتی عموم مردم را به مسجد و فهم معارف دین ترغیب نماید.

از امیر المؤمنین علی علیه السلام نقل شده است که: «الْهَدِيَّةُ تَجْلِبُ الْمَحَبَّةَ»^۱ هدیه محبت ایجاد می کند.

اگر انسان نمی تواند اشیاء سنگین و گران قیمت به دیگران هدیه کند، می تواند کتابهای کوچک و جذاب به کودکان و حتی به برخی یک خودکار و... هدیه داده آنان را به دین خوشبین سازد.

خوش رفتاری

پس از سلام، مصافحه و برقراری ارتباط، مخاطب سعی در شناسایی شخصیت مبلغ دارد. بسیاری از افراد به دلیل تبلیغات دشمنان و یا برخوردهای خشک برخی از مبلغین با احتیاط به سوی مبلغ می آیند. در این هنگام لازم است با نرمخویی و خوش رفتاری از مخاطب استقبال شود.

امیر المؤمنین علی علیه السلام می فرماید:

سخاوت بوده، از این طریق سعی در هدایت انسانها خواهند کرد.

۲. «عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ علیه السلام يَقُولُ السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ؛^۱ سخاوتمند به خداوند، به بهشت و به مردم نزدیک است.»

۳. امام صادق علیه السلام می فرماید: «ثَلَاثَةٌ تُورِثُ الْمَحَبَّةَ الدِّينَ وَ التَّوَاضُّعَ وَ التَّبَذْلَ»^۲ سه چیز محبت به ارمغان می آورد: دین، تواضع و بخشش.

به راستی اگر مبلغ کاملاً دین دار بوده، نسبت به مردم متواضع، و اهل بخشیدن باشد، حتماً مردم او را دوست داشته، گرد شمع و جودش حلقه زده، از علم دینی او بهره مند می گردند.

هدیه

یکی از راههای جلب محبت مردم و علاقمند سازی آنان نسبت به دین و روحانیت، هدیه دادن به آنان است.

هر مبلغ می تواند نسبت به توانمندی مالی که خداوند به او عنایت فرموده، اهل بخشش، جود و سخاوت باشد و با اعطاء هدیه ای هر چند ناچیز،

۱. الکافی، ج ۴، ص ۴۰.

۲. بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۲۲۹.

۳. مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۲۰۷.

«مَنْ تَلَّنَ حَاشِيَتَهُ يَسْتَدِمُ مِنْ قَوْمِهِ الْمَوْدَةَ»^۱
کسی که نرمخو و مردمدار باشد، همواره
قومش او را دوست خواهند داشت.

همچنین از پیامبر خدا ﷺ نقل
شده است که: «مَا يَوْضَعُ فِي مِيزَانِ امْرِئٍ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَفْضَلُ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ»^۲ در روز
قیامت چیزی با فضیلت تر از خوش
اخلاقی در میزان اعمال شخص قرار
نمی‌گیرد.

عن ابی عبدالله عليه السلام قال: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ
وَجَلَّ ارْتَضَى لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَأَخْسِنُوا
صُخْبَتَهُ بِالسَّخَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ»^۳ خداوند
اسلام را به عنوان دین شما پسندید،
پس برای دین همراه خوبی باشید به
وسیله سخاوت و اخلاق خوش.

از آنجاکه مردم روحانی را بیش از هر
کس طرفدار دین احساس می‌کنند، و
خداوند این نعمت را به روحانی
ارزانی داشته که او را به کانون نشر
معارف قرآن راه داده است، بیش از هر
کس باید همراه خوب برای دین باشد.
این امر با دو صفت تحقق می‌یابد: یکی
سخاوت و دیگری اخلاق خوش.

احترام به مردم

انسانها معمولاً از تحقیر و توهین

گریزان بوده و علاقمند هستند مورد
احترام قرار گیرند. اگر مبلغ انسانها را با
صفات پسندیده‌ای که در وجود آنان
احساس می‌کند اکرام نماید، از سویی
آنان را به ارزشها ترغیب نموده و از
سوی دیگر به دلیل گرامیداشت
شخصیت آنان، به دین و روحانیت
جذب می‌کند.

امام صادق عليه السلام می‌فرماید: «مَنْ آتَاهُ
أَخُوهُ الْمُسْلِمَ فَأَكْرَمَهُ فَإِنَّمَا أَكْرَمَ اللَّهَ عَزَّ وَ
جَلَّ»^۴ کسی که برادر مسلمانش نزد او
آید و بدو احترام کند، خداوند عز و جل
را احترام کرده است.

احترام و ارج نهادن به شخصیت
دیگران، نسبت به پیرمردان از اهمیت
بیش تری برخوردار بوده و در روایات
بر آن تأکید شده است.

عبدالله بن سنان می‌گوید: امام
صادق عليه السلام به من فرمود: «مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ
عَزَّ وَجَلَّ إِجْلَالِ الْمُؤْمِنِ ذِي الشُّبَّةِ وَمَنْ أَكْرَمَ
مُؤْمِنًا فَيَكْرَمَهُ اللَّهُ بَدَأَ وَمَنْ اسْتَحَفَّ بِمُؤْمِنٍ

۱. بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۱۰۴.

۲. کافی، ج ۲، ص ۹۹.

۳. همان، ص ۵۶.

۴. وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۷۶.

زمینه سازی دوری افراد با شخصیت از مبلغ را گوشزد می‌کنیم. آن قدر این موضوع مهم است که به نظر می‌رسد برای فعال سازی جلسات و حضور اندیشمندان افراد خوش فکر در مباحث مشورتی لازم است مبلغ و یا مدیر در این جلسات از تعرض افراد به آبروی مردم جلوگیری نمایند.

این موضوع در غیر از جلسات هم جریان داشته، باید مبلغ خود از سویی از تحقیر و استهزاء مردم پرهیز کند و از سوی دیگر افراد اطراف خود را در این جهت کنترل نماید.

اگر روحانی دیگران را مسخره کرد، نباید انتظار دوستی و محبت داشته باشد.

عن ابی عبدالله علیه السلام قال: «لَا يَطْمَعَنَّ الْمُسْتَهْزِئُ بِالنَّاسِ فِي صِدْقِ الْمَوَدَّةِ»^۱ مسخره کننده مردم نباید طمع به دوستی صادقانه آنان داشته باشد.

عن النبی صلی الله علیه و آله قال: «أَذَلُّ النَّاسِ مَنْ

ذِي شَيْبَةٍ أَرْسَلَ اللَّهُ إِلَيْهِ مَنْ يَسْتَخِفُّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ»^۱ بزرگداشت مؤمن سپید موی (پیرمرد) از بزرگ شمردن خداوند عزوجل است، و کسی که مؤمنی را احترام کند، احترام خداوند را آغاز کرده است و کسی که مؤمن پیرمردی را سبک شمارد، خداوند قبل از مرگش کسی را می‌گمارد که او را خفیف سازد.

پرهیز از استهزاء

شخصیت و آبروی انسانها گاهی بوسیله استهزاء و تمسخر مورد تهاجم قرار می‌گیرد. اگر این حرکت ناپسند توسط مبلغ انجام شود تأثیر منفی آن بسیار خواهد بود.

در جلساتی که برگزار می‌شود گاهی فردی سخن می‌گوید و حضار جلسه با لبخندهای معنا دار و یا اشاره چشم، گوینده را مورد استهزاء قرار داده فکر، اندیشه و شخصیت او را لکه دار می‌کنند.

اگر این حرکت ناپسند توسط مبلغ انجام شود، آثار نامطلوب آن بسیار است که از طرح آن در این مقال پرهیز می‌کنیم؛ لیکن در اینجا

۱. همان، ج ۱۲، ص ۹۸.

۲. بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۱۴۴.

أَهَانَ النَّاسَ؛^۱ دلیل ترین مردم کسی است که به مردم اهانت می کند.

همچنین از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که: «مَنْ أَذَلَّ مُؤْمِنًا أَذَلَّهُ اللَّهُ»^۲ کسی که مؤمنی را ذلیل کند، خداوند او را ذلیل خواهد کرد.

تحقیر مستمندان

از آنجا که مستمندان و فقراء مبلغ دین را پناهگاه خود می دانند، انتظار دارند که روحانی وسیله رفع محرومیت آنان را فراهم سازد و اگر در این جهت توفیقی ندارد، حداقل از آنها دلجویی نماید و اگر آن هم اتفاق نیفتاد، کم ترین انتظار، پرهیز از تحقیر است.

قال الصادق عليه السلام: «مَنْ حَقَّرَ مُؤْمِنًا لِقَلَّةِ مَالِهِ حَقَّرَهُ اللَّهُ فَلَمْ يَزَلْ عِنْدَ اللَّهِ مَخْفُورًا حَتَّى يَتُوبَ مِمَّا صَنَعَ»^۳ کسی که مؤمنی را به خاطر کمی مال او تحقیر کند، خداوند او را تحقیر می نماید، سپس همواره نزد خداوند حقیر است تا از کردار خود توبه کند.

دلجویی از فقراء

روحانیون و مبلغانی که از حقوق محرومان دفاع کرده، سعی در دلجویی

آنان داشته باشند، یکی از بهترین راههای قرب الهی را برگزیده اند و آنچنان مورد توجه مردم قرار می گیرند که به راحتی می توانند به هدایت آنان بپردازند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید که خداوند تبارک و تعالی فرمود: «يَا أَعْمَدُ إِنَّ الْمَحَبَّةَ لِلَّهِ هِيَ الْمَحَبَّةُ لِلْفُقَرَاءِ وَ التَّقَرُّبُ إِلَيْهِمْ قَالَ يَا رَبِّ وَمَنِ الْفُقَرَاءُ قَالَ الَّذِينَ رَضُوا بِالْقَلِيلِ وَ صَبَرُوا عَلَى الْجُوعِ وَ شَكَرُوا عَلَى الرِّخَاءِ وَ لَمْ يَشْكُوا جُوعَهُمْ وَ لَا ظَمَأَهُمْ وَ لَمْ يَكْذِبُوا بِاللَّيْسَتِهِمْ وَ لَمْ يَغْضَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ وَ لَمْ يَغْتَمُوا عَلَى مَا فَاتَهُمْ وَ لَمْ يَفْرَحُوا بِمَا آتَاهُمْ يَا أَعْمَدُ مَحَبَّتِي مَحَبَّةُ الْفُقَرَاءِ فَأَذِنَ الْفُقَرَاءُ وَ قَرَّبَ مَجْلِسَهُمْ مِنْكَ وَ بَعْدَ السَّاعِيَاءِ وَ بَعْدَ مَجْلِسَهُمْ فَإِنَّ الْفُقَرَاءَ أَحِبَّائِي»^۴ ای احمد صلی الله علیه و آله! محبت برای خدا همانا محبت به فقراء و نزدیک شدن به آنان است. پیامبر صلی الله علیه و آله عرض کرد: خدایا! فقراء چه کسانی هستند؟ فرمود: کسانی که به کم راضی بوده، بر

۱. همان، ج ۷۲، ص ۱۴۲.

۲. همان، ص ۱۴۳.

۳. همان، ص ۱۴۵.

۴. مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۲۳۷.

دین همراه می‌گردد، خود بر فضیلت این عمل ارزشمند می‌افزاید.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:
 «تَرَاوُرُوا فَإِنَّ فِي زِيَارَتِكُمْ إِخْيَاءَ لِقُلُوبِكُمْ وَ ذِكْرًا لِأَحَادِيثِنَا وَأَحَادِيثِنَا تُعَطِّفُ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فَإِنْ أَخَذْتُمْ بِهَا رَشَدْتُمْ وَ نَجَوْتُمْ وَإِنْ تَرَكَتُمُوهَا ضَلَلْتُمْ وَ هَلَكْتُمْ فَخُذُوا بِهَا وَ أَنَا بِنَجَاتِكُمْ زَعِيمٌ»^۱ به دیدار یکدیگر روید؛ زیرا با دیدار شما قلب‌هایتان زنده می‌شود و احادیث ما بیان می‌گردد و احادیث ما شما را نسبت به یکدیگر مهربان می‌سازد. اگر احادیث را عمل کردید رشد می‌یابید و نجات پیدا می‌کنید و اگر نپذیرفتید، گمراه و هلاک خواهید شد. پس احادیث را بکار بندید که من ضامن نجات شما هستم.»
 در روایت دیگری پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «الزِّيَارَةُ تُنْفِثُ الْمَوَدَّةَ»^۲ دیدار [یکدیگر] دوستی را ثابت می‌سازد.»

امید آنکه مبلغان گرامی با عمل به آیات و روایات، سعادت دنیوی و اخروی خویش و شیعیان و محبین اهل بیت عصمت و طهارت را فراهم سازند.

گرسنگی صبر می‌کنند و در سختی شکر گزارند و از گرسنگی و تشنگی شکایت نمی‌کنند، زبانهای خود را به دروغ نمی‌گشایند و بر خداوند غضب نمی‌کنند، بر آنچه از دست می‌دهند غمگین نمی‌شوند و از آنچه به دست می‌آورند فرحناک نمی‌گردند، دوستی من دوستی فقراء است، پس به فقراء نزدیک شو و مجلس آنان را به خود نزدیک کن، و از ثروتمندان دوری و از همنشینی با آنان بپرهیز. هر آینه فقیران دوستان من‌اند.»

دیدار مردم

یکی از رفتارهای بسیار پسندیده به دیدار مردم رفتن و آنان را در خانه هایشان ملاقات کردن است. بسیاری از انسانهای مؤمن هنگامی که مبلغ را در خانه خود می‌بینند، بسیار شاد گشته و سعی در اصلاح وضعیت خود و خانواده می‌نمایند.

در روایات بسیاری بر این امر ارزشمند سفارش گردیده که مواردی ذکر می‌شود.

از آنجا که دیدار روحانی از مؤمنین غالباً با بیان روایت یا مطلبی از

۱. بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۲۵۷.

۲. مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۷۴.